

Onderzoek naar Cittaslow Westerwolde

Aanvullende uitwerking van de onderzoeksopzet en organisatie t.b.v. gemeente Bellingwedde en gemeente Vlagtwedde in opdracht van mevrouw Suzan Klaassens, projectleider Cittaslow Westerwolde

Oktober 2016

Hanzehogeschool Groningen

Kenniscentrum NoorderRuimte

Drs. Jannie Rozema, senioronderzoeker

Dr. Elles Bulder, lector *Krimp en Leefomgeving*

Contactinformatie:

Jannie Rozema, j.rozema@pl.hanze.nl

050-595.4547

Zernikeplein 11, 9747AS Groningen, The Netherlands

Inhoud

1. Evaluatie van Cittaslow Westerwolde	2
2. Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	3
Overzicht onderzoeksvragen	4
3. Opzet en onderzoeksmethoden	5
4. Organisatie en begroting	6

1. Evaluatie van Cittaslow Westerwolde

De gemeente Westerwolde (in oprichting) heeft in 2014 het keurmerk Cittaslow ontvangen en dientengevolge vijf ambities voor Cittaslow Westerwolde (i.o.) geformuleerd. Deze staan beschreven in het rapport *Westerwolde is cittaslow. Kiezen voor kwaliteit van leven* (Gemeente Bellingwedde, gemeente Vlagtwedde, 2015). De ambities zijn voorzien van concrete acties, zoals het uitvoeren van een communicatieplan en het organiseren van bijeenkomsten voor supporters, ondernemers en raadsleden. Voor de ambities van Cittaslow Westerwolde is ook aangegeven dat toerisme en economie versterkt moeten worden op basis van Cittaslow kernwaarden. Ook moeten deze kernwaarden verankerd worden in meerdere beleidsterreinen en leidend zijn in de vorming van de nieuwe gemeente Westerwolde. De streefpunten en kernwaarden van Cittaslow zijn vastgelegd in het Cittaslow Charter (2014) en deze gaan over beschermen van kwaliteit van leven, bewuste gemeenschappen met betrekking tot de lokale identiteit, duurzame ontwikkeling en oplossingen, betekenisvolle relatie van stad en platteland, groene landschappen en biodiversiteit, traditionele en innovatieve technieken, korte voedselketens en regionale producten, sociale samenhang in de gemeenschap, armoedebestrijding.

Op uitnodiging van mevrouw J. Snijder, burgemeester van de gemeente Bellingwedde en mevrouw L. Kompier, burgemeester van de gemeente Vlagtwedde heeft het Kenniscentrum NoorderRuimte (Hanzehogeschool Groningen) een ondersteuningsaanbod uitgebracht met betrekking tot een onderzoek naar resultaten en effecten van Cittaslow Westerwolde (juni 2016). Voor een systematische evaluatie van Cittaslow Westerwolde is daarbij een evaluatiemodel gepresenteerd in termen van input (investeringen), output (resultaten) en outcome (effecten).

De impact (doelrealisatie) van Cittaslow Westerwolde was in deze evaluatie nog niet benoemd. Daarbij gaat het om de hoge doelen van Cittaslow zoals verwoord in de streefwaarden en kernwaarden van het Cittaslow Manifest. Centraal staat daarin meer kwaliteit van leven voor mensen en gemeenschappen. Het begrip *kwaliteit van leven* raakt hier dicht aan de in Nederland gebruikelijke termen, namelijk *leefbaarheid* en *kwaliteit van de leefomgeving*. Figuur 1 laat zien dat voor leefbaarheid zes domeinen van de leefomgeving belangrijk zijn. Deze zes domeinen kunnen ook in het gedachtengoed van Cittaslow onderscheiden worden, voor het verkrijgen en behouden van het keurmerk worden immers de hierbij behorende beleidsterreinen geaudit. Het onderzoeken van de hoge doelen van Cittaslow – *meer kwaliteit van leven, meer leefbaarheid, meer kwaliteit van de leefomgeving* – is wetenschappelijk gezien een uitdaging, omdat de vraag beantwoord moet worden of de veranderingen in een of meerdere domeinen die zich op termijn gaan voordoen, toegeschreven mogen worden aan het voeren van het keurmerk Cittaslow en de inspanningen daaromtrent.

Figuur 1. Domeinen van leefbaarheid

Het is om deze reden dat we in dit eerste onderzoek de aandacht richten op de maatschappelijke organisaties en ondernemers die inmiddels meedoen in Cittaslow Westerwolde. Het onderzoek moet beschouwd worden als een ‘nulmeting’ voor hoe de Cittaslowwaarden extern doorwerken. Wij verwachten dat we uit deze externe doorwerking ook de eerste resultaten over *meer kwaliteit van leven, meer leefbaarheid, meer kwaliteit van de leefomgeving* kunnen genereren. Tegelijkertijd onderkennen we het belang van de verankering van de Cittaslowwaarden in de gemeentelijke organisatie in het kader van beleidsvorming – en uitvoering. Die verankering is voorwaardelijk voor de doelrealisatie van Cittaslow Westerwolde en wordt meegenomen in dit onderzoek.

In de volgende paragrafen werken wij de onderzoeksvragen en de onderzoeksopzet (mede op basis van het eerder gegeven onderzoeksvoorstel, juni 2016) nader uit. De organisatie en begroting worden beschreven in de laatste paragraaf.

2. Doel van het onderzoek en de onderzoeksvragen

Het doel van dit eerste evaluatieonderzoek is allereerst om de opdrachtgevers van de gemeente Westerwolde (i.o.), mevrouw J. Snijders en mevrouw L. Kompier inzicht te geven in hoe Cittaslow Westerwolde bijdraagt aan de *kwaliteit van leven, leefbaarheid of kwaliteit van de leefomgeving* in de nieuwe gemeente Westerwolde. Dit inzicht kan worden ontleend aan het onderzoek naar hoe Cittaslow Westerwolde doorwerkt en verankerd is bij externe en interne doelgroepen. In dit evaluatieonderzoek zijn als interne doelgroep de gemeentelijke medewerkers van de gemeenten Bellingwedde en Vlagtwedde betrokken. Betrokken externe doelgroepen zijn de supporters van Cittaslow Westerwolde en de maatschappelijke - en gebiedsorganisaties, die in het kader van Cittaslow Westerwolde samenwerken met de lokale overheden. De bepaling van deze doelgroepen is in het overleg met de projectleider Cittaslow Westerwolde, mevrouw S. Klaassens (d.d. 11 oktober 2016) ontstaan. Praktisch gezien levert dit evaluatieonderzoek ook adviezen op over het benutten van kansen en over nieuwe (communicatie)activiteiten met betrekking tot Cittaslow Westerwolde. De onderzoeksvragen die in dit evaluatieonderzoek centraal staan, staan in overzicht 1.

Overzicht 1. Onderzoeksvragen voor de evaluatie van Cittaslow Westerwolde

1. Wat zijn de resultaten van het actief uitdragen van de Cittaslow filosofie en – waarden voor het **draagvlak** bij de volgende doelgroep:
 - Medewerkers van de gemeente Westerwolde (i.o.)
 - a. In termen van kennis, houding en gedrag?
 - b. In termen van gemeenschappelijke ervaren organisatie en cultuur?
 - c. Wat kunnen we hieruit leren voor de **gemeentelijke verankering** van Cittaslow Westerwolde?
2. Wat zijn de resultaten van het actief uitdragen van de Cittaslow filosofie en – waarden voor het **draagvlak** bij de volgende doelgroepen:
 - supporters, directie en / of medewerkers van maatschappelijke en gebiedsorganisaties
 - a. In termen van kennis, houding en gedrag?
 - b. En in termen van de ervaren sense of place (“trots op Westerwolde”)?
 - c. Wat kunnen we hieruit leren voor de toekomstige **communicatiestrategie** om draagvlak te verwerven?
3. Wat zijn de effecten van Cittaslow Westerwolde voor wat betreft
 - De **samenwerking** tussen lokale overheden, supporter-ondernemers, maatschappelijke organisaties en gebiedsorganisaties;
 - a. Wat is tot stand gebracht en welke rol heeft Cittaslow daarin?
 - b. Op welke beleidsterreinen speelt deze samenwerking zich af (klimaat; infrastructuur; ruimtelijke kwaliteit; agrarische sector, toerisme en ambachtelijkheid; gastvrijheid, bewustwording en ontwikkeling; sociale cohesie)
 - c. Met wie is samengewerkt? Wat zijn de succesfactoren in de samenwerking?
 - d. Welke best practices zijn te identificeren?
 - e. Waar liggen onbenutte kansen?
 - De **initiatieven** van supporter-ondernemers, maatschappelijke organisaties en gebiedsorganisatie die in de relevante beleidsterreinen vallen (d.i. klimaat; infrastructuur; ruimtelijke kwaliteit; agrarische sector, toerisme en ambachtelijkheid; gastvrijheid, bewustwording en ontwikkeling; sociale cohesie):
 - a. Wat is tot stand gebracht en welke rol heeft Cittaslow daarin?
 - b. Welk doel hebben de initiatieven (gehad)?
 - c. Wat zijn de succesfactoren van de initiatieven?
 - d. Welke best practices zijn te identificeren?
 - e. Waar liggen onbenutte kansen?
 - Wat kunnen we hieruit leren voor de verdere **doorwerking** van Cittaslow Westerwolde?
4. Gezien de resultaten uit de deelonderzoeken 1 – 3, wat kunnen we vooralsnog concluderen over de **doelrealisatie** van Cittaslow Westerwolde voor wat betreft *meer kwaliteit van leven, meer leefbaarheid* of *meer kwaliteit van de leefomgeving*?

3. Onderzoeksopzet

Dit eerste evaluatieonderzoek zien wij deels als een kwalitatief onderzoek en deels als een kwantitatief onderzoek. We maken daarbij gebruik van meerdere onderzoeksmethoden. In overzicht 2 geven wij aan wat de onderzoeksmethode is in combinatie met de onderscheiden onderzoeksgroepen. De onderzoeksopzet en de instrumenten waarmee deze eerste evaluatie wordt uitgevoerd zijn zodanig ontworpen, dat deze bruikbaar zijn bij volgende metingen waardoor de uitkomsten van dit onderzoek vergeleken kunnen worden met de volgende evaluaties. De projectleider Cittaslow Westerwolde en andere gemeentelijke medewerkers worden betrokken in het uitwerken van de onderzoeksopzet en de uitvoering van de deelonderzoeken, zodat er ook sprake is van overdracht van onderzoeksvaardigheden.

Overzicht 2. Onderzoeksmethoden en – groepen voor de evaluatie van Cittaslow Westerwolde

Deelonderzoeken	Onderzoeksmethode	Onderzoeksgroepen
1 Intern draagvlak Cittaslow	Focusgroepbijeenkomsten	Medewerkers van gemeenten Bellingwedde en Vlagtwedde
2 Extern draagvlak Cittaslow	Survey met schriftelijke vragenlijst Interviews	Gebiedsorganisaties, maatschappelijke organisaties, supporters Cittaslow
3 Samenwerking	Interviews	Gebiedsorganisaties, maatschappelijke organisaties, supporters Cittaslow
Initiatieven	Interviews	Gebiedsorganisaties, maatschappelijke organisaties, supporters Cittaslow
4 Doelrealisatie	Narratieve analyse	Materiaal op basis van 3 deelonderzoeken

4. Organisatie

Voor de uitvoering van dit eerste evaluatieonderzoek is de senioronderzoeker van het lectoraat *Krimp en Leefomgeving*, Jannie Rozema beschikbaar. Zij zal het onderzoek onder de gemeentelijke medewerkers uitvoeren. Voor de survey over het externe draagvlak van Cittaslow Westerwolde wordt een vierdejaarsstudent van een bachelor opleiding (Hanzehogeschool Groningen) ingeschakeld. De supervisie op het onderzoek en de rapportage is in handen van Jannie Rozema. Het onderzoek onder de gebieds- en maatschappelijke organisaties en supporters van Cittaslow Westerwolde wordt uitgevoerd door de senior onderzoeker en een aantal (bij Cittaslow Westerwolde betrokken) medewerkers van de gemeenten Bellingwedde en Vlagtwedde. De onderzoeksactiviteiten en de onderzoeksinzet in uren voor het evaluatieonderzoek staan in overzicht 3. De investering in onderzoeksuren is berekend op 430 uur. Cofinanciering van het onderzoek door het Kenniscentrum NoorderRuimte is mogelijk op basis van nader te verstrekken voorwaarden. De onderzoeksactiviteiten beslaan het kalenderjaar 2017.

Overzicht 3. Onderzoeksactiviteiten en – tijd voor de evaluatie van Cittaslow Westerwolde

Deelonderzoeken	Onderzoeksactiviteiten	Uren inzet
1 Intern draagvlak Cittaslow	<i>Onderzoeksopzet, waaronder protocol</i>	<i>10 uur</i>
	<i>Afstemming met projectleider en klankbord</i>	<i>5 uur</i>
	<i>Communicatie met medewerkers</i>	<i>PM</i>
	<i>5 Focusbijeenkomsten</i>	<i>30 uur</i>
	<i>Gegevensverwerking</i>	<i>40 uur</i>
	<i>Rapportage</i>	<i>80 uur</i>
2 Extern draagvlak Cittaslow	<i>Opdrachtverstrekking en – verkenning</i>	<i>5 uur</i>
	<i>Onderzoeksopzet en pretest vragenlijst</i>	<i>5 uur</i>
	<i>Uitvoering van survey en verwerking gegevens</i>	
	<i>Overdracht van respondenten voor nader interview</i>	<i>PM</i>
	<i>Rapportage</i>	
	<i>Supervisie op uitvoering onderzoek en rapportage</i>	<i>50 uur</i>
3 Samenwerking Initiatieven	<i>Onderzoeksopzet en interviewtraining medeonderzoekers</i>	<i>20 uur</i>
	<i>Afstemming met projectleider en klankbord</i>	<i>5 uur</i>
	<i>Bepaling en communicatie supporters en organisaties</i>	<i>PM</i>
	<i>Uitvoering van 20 interviews en verwerking</i>	<i>100 uur</i>
	<i>Rapportage</i>	<i>80 uur</i>
4 Doelrealisatie	<i>Analyse op basis van gegevens van deelonderzoeken 1 – 3</i>	<i>PM</i>
	<i>Rapportage</i>	